

National Register of Archaeological Monuments and Sites 2012 – extended public on-line access

The National Register of Archaeological Monuments and Sites of the Czech Republic (SAS) has been developed since 1995 already. Until today, in cooperation with regional administrators about 31 thousand entries on areas with archaeological finds were collected in this information system. A unique database arose, which has no analogies in the Czech Republic. Applicability of this database is very varied – among its users are state administration authorities, specialists as well as non-professional public. The on-line access to the system will be radically extended by hitherto inaccessible data folders, which are interconnected with entries in mapping documentation. The access, moreover, will be very user-friendly. So it is to be hoped that SAS becomes an important component in the process of salvation and protection of archaeological heritage.

Klíčová slova/keywords

archeologie/archaeology – Národní památkový ústav/National Institute for the Protection and Conservation of Monuments and Sites – památková péče/preservation of historical monuments – území s archeologickými nálezy/areas with archaeological finds

V současné době probíhá zásadní změna podoby a přístupu k údajům datového systému Státní archeologický seznam České republiky (SAS ČR). Cílem tohoto krátkého sdělení je upozornění na tuto změnu a její pozitivní dopady pro uživatele – orgány veřejné správy, odbornou i laickou veřejnost. Zásadní změnou oproti dosavadnímu stavu je on-line zpřístupnění vybraných složek systému v prostředí GIS, který je provázán s datovou databází.

SAS ČR je soubor údajů podchycujících dosavadní znalosti o území s archeologickými nálezy v České republice. Systém byl vytvořen v návaznosti na platné právní předpisy ČR vztahující se k ochraně archeologického dědictví (22 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění a Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy 99/2000 Sb.m. s). Správcem celé databáze je Národní památkový ústav.

SAS ČR je součástí Informačního systému o archeologických datech (ISAD), který vznikl v rámci projektu Integrace archeologických dat do jednotného datového skladu a jeho využití v procesu péče o archeologický fond. Ten byl realizován na odboru archeologie ústředního pracoviště Národního památkového ústavu v rozmezí let 2002–2004. Odborným záměrem tohoto projektu bylo vytvoření jednotného úložiště veškerých archeologických informací, které lze podchytnout během procesu péče o archeologický fond. Dnes je SAS ČR spolu s dalšími aplikacemi, které byly vytvořeny na podporu ochrany a záchranu archeologických nálezů na území České republiky, součástí Integrovaného informačního systému památkové péče (ISPP) (Volfík 2009). Systém ISPP, který se průběžně vytváří a aktualizuje jako komplexní informační zdroj v rámci památkové péče Národního památkového ústavu, je již přístupný na webových stránkách www.npu.cz a sdružuje informace o památkovém fondu ČR pomocí mapových podkladů (GIS NPU) a metainformačního systému (MIS NPU).

1) UAN je rozdělen do čtyř kategorií:
UAN I – území s pozitivně prokázaným a dále bezpečně předpokládaným výskytem archeologických nálezů.

Zpracovatel vymezuje území graficky do mapy na základě dostupných informací a pozorování s cílem zajistit ochranu a záchranu archeologických nálezů při výkonu veřejné správy.

UAN II – území, na němž nebyl doposud pozitivně prokázán výskyt archeologických nálezů, ale určité indicie mu nasvědčují.

Pravděpodobnost výskytu archeologických nálezů je zde 51–100 %. Do mapy se vymezuje tak, aby se odlišilo od UAN I. UAN II bývají často intravilány obcí – jejich hranice se vymezují hranicemi zástavby stabilního katastru.

UAN III – území, na kterém ještě nebyl rozpoznán a pozitivně doložen výskyt archeologických nálezů a prozatím tomu nenasvědčují žádné indicie, ale předmětné území mohlo být osídleno nebo jinak využito člověkem. Proto existuje 50% pravděpodobnost výskytu archeologických nálezů. UAN III se nevymezuje.

UAN IV – území, kde je nerealná pravděpodobnost výskytu arch. nálezů – lomy, cihelny, pískovny. Technicky se zakresluje do mapy stejně jako UAN I. Informace: GEOFOND ČR.

Již v době vzniku ISAD bylo hlavní ideou vytvořit informační systém, jehož data budou zpřístupněna veřejnosti. Doposud je však ISAD rozdělen na veřejnou a neveřejnou část. V současné době je před spuštěním verze SAS 2012, kde již bude možno získávat dostupné informace bez výrazného omezení. Zcela zásadní změnou je zpřístupnění prostorových informací. SAS ČR byl již při svém vzniku budován jako otevřený informační systém, jehož data neměla sloužit pouze pro účely Národního památkového ústavu. Poskytování informací o archeologické části kulturního dědictví ČR dalším subjektům mimo Národní památkový ústav bylo základním cílem celého projektu. Mezi oprávněnými organizacemi měly definovaný přístup zejména ty, které mají ve své náplni práci s archeologickými daty (např. ARÚ AV ČR, v.v.i.; muzea, ÚAPP, VŠ). Informace byly poskytovány také jako podklady pro veřejnou správu, zejména pro stavební úřady. Tyto informace však byly omezeny pouze na několik položek (pořadové číslo SAS, název UAN, typ UAN, regionální správce, katastr a okres).

Data SAS 2012 budou tvořit již obsáhlé vybrané informace z celé databáze včetně prostorového vymezení jednotlivých UAN (UAN I–IV) **1)** a ukazatelů významných archeologických lokalit (VAL). Dostupné budou jak odborným organizacím, tak veřejné správě a široké veřejnosti prostřednictvím přehledné internetové aplikace.

Pro odborníky, kteří budou provádět archeologický výzkum, může být SAS 2012 podkladem ke zhodnocení archeologického potenciálu konkrétního území, a tedy k definování otázek, které má archeologický výzkum řešit. S tím souvisí i volba možných metod. Jde tedy nepochybně o zpřístupnění podkladů, které mohou zkvalitnit i vlastní realizaci archeologických výzkumů. Nepochybně lze také předem lépe odhadnout případné náklady, které vzniknou realizací archeologického výzkumu nebo jinou formou záchranu konkrétního území s archeologickými nálezy.

Zpřístupnění veškerých informací veřejné správě dále pomůže zjednodušit, zkvalitnit a urychlit činnost těchto orgánů při výkonu památkové péče, při územním plánování či stavebním řízení. Konečně doufáme, že také fyzické a právnícké osoby, jejichž činností je ohroženo území s archeologickými nálezy, budou moci zvážit případná rizika spojená s realizací developerských projektů a využít dostupných informací pro plánování svých stavebních či jiných projektů již ve stadiu přípravy stavby tak, aby pro ně byla co nejlépe nutnosti strpět archeologický výzkum časově nenáročná. Výsledkem by mohlo být větší respektování existence archeologických lokalit a tedy i lepší hospodaření s památkovým fondem archeologické povahy.

I proto bude zpřístupněna digitální mapa s archeologickými nálezy v České republice v prostředí GIS, která je propojena s databází obsahující data o jednotlivých archeologických nalezištích. V současné době jde o více jak 31000 záznamů na území celé České republiky, které se dále průběžně aktualizují. Na základě nových poznatků, získávaných různými metodami, se vytvářejí nové záznamy s polygony SAS podle ustálené metodiky.

Internetová aplikace nabídne uživatelsky příjemné prostředí pro výběr informací podle různých kritérií, především podle administrativního rozdělení, a také podle jednotlivých odborných položek. Vybrané informace lze pak snadno zobrazit v mapovém okně. Jako podkladové vrstvy budou mimo hranic administrativního členění a kladu mapových listů 1:10000 použity základní mapy měřítka 1:10000 ZABAGED a ortofotomapy, poskytované ČÚZAK a NGI prostřednictvím webových služeb. Uživatelsky se jeví zajímavá možnost prohlížení historické mapy II. vojenského mapování. Uživatelé budou mít také možnost použít podkladové mapy DMÚ 1:25000, automapy a vojenské mapy (NGI).

Projekt SAS ČR trvá již od roku 1995. Za tuto dobu bylo v systému v součinnosti s regionálními správci shromážděno úctyhodné množství dat. Dnes je zřejmé, že šlo o systémově správné rozhodnutí, neboť takto vznikla databáze nemající svým rozsahem v ČR obdoby. Ukazuje se, že její využitelnost je skutečně různorodá a (jak již bylo řečeno) uživateli systému SAS jsou veřejná správa, odborná i laická veřejnost. Skutečnost, že přístup k systému bude on-line a radikálně rozšířen o doposud nepřístupné datové složky, představuje zcela novou kvalitu jeho využití. Přístup bude, jak věříme, uživatelsky navíc velmi příjemný. Lze tedy jen doufat, že se SAS ČR stane důležitým aktivním prvkem v procesu záchrany a ochrany archeologického kulturního dědictví.

**Staatliche Bodendenkmaliste
2012 – erweiterter öffentlicher
Onlinezugang**

Das Ziel dieses Beitrags war es, auf die wesentlichen Änderungen im öffentlichen Zugang zum Informationssystem der Staatlichen Bodendenkmaliste der Tschechischen Republik (SAS) aufmerksam zu machen, der die bisherigen Feststellungen über die Gebiete mit archäologischen Funden in der Tschechischen Republik aufnimmt. Eine neue Applikation des öffentlichen Zugangs ermöglicht jetzt, den Großteil der im System enthaltenen Informationen für die Fachleute sowie Laien zu erschließen. Eine weitere wesentliche Änderung ist die Verbindung zwischen der Datenbasis und den geographischen GIS-Daten. Das Ergebnis ist ein benutzerfreundliches Umfeld, das auch durch die neue Graphik des ganzen Systems unterstützt werden sollte. Erschließung der obengenannten SAS-Informationen wird unserer Hoffnung nach ihre unersetzliche Rolle einer Informationsquelle und eines unverwechselbaren Gliedes im Prozess des Bodendenkmalschutzes in der Tschechischen Republik erweisen.

Literatura**VOLFÍK, P. 2009**

Informační systém Národního
památkového ústavu
o archeologických datech – veřejná
část. Uživatelská příručka 2.0.
NPÚ ÚP. Praha.